

Nadrealizam - Postojanost pamćenja

Alavanja, Dijana

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:372640>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

DIJANA ALAVANJA

NADREALIZAM - POSTOJANOST PAMĆENJA
Završni rad

Pula, rujan 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

DIJANA ALAVANJA

NADREALIZAM - POSTOJANOST PAMĆENJA
Završni rad

JMBAG: 0303050111, redoviti student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij Predškolskog odgoja

Predmet: Metodika likovne kulture

Znanstveno područje: Umjetničko područje

Znanstveno polje: Likovna umjetnost

Znanstvena grana: Likovna pedagogija

Mentor: Breza Žižović, mag. art. paed.

Pula, rujan 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika
_____ovime izjavljujem da je ovaj Završni
rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te
da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i
bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen
način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo
čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji
drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	7
2. NASTANAK NADREALIZMA.....	8
2.1. Uloga Sigmunda Freuda	9
2.2. Podsvijest i snovi.....	10
3. NADREALIZAM U LIKOVNOJ UMJETNOSTI	11
3.1 Poznati likovni umjetnici	12
3.1.1. <i>Jean Arp (1886. - 1966.)</i>	12
3.1.2. <i>Max Ernst (1891. - 1976.)</i>	14
3.1.3. <i>Joan Miro (1893. - 1983.)</i>	16
3.1.4. <i>Andre Masson (1896. - 1987.)</i>	18
3.1.5. <i>René Magritte (1898. - 1967.)</i>	20
4. SALVADOR DALI	22
4.1. Rani život	22
4.2. Odlazak na studij.....	23
4.3. Spoj ljubavi i umjetnosti.....	25
4.4. Galina biografija	26
4.5. Susret sa Sigmundom Freudom	29
4.6. Analiza poznatih djela	31
4.6.1. <i>Labudovi koji reflektiraju slonove 1937.</i>	31
4.6.2. <i>Iskušenje Sv. Antuna 1946.</i>	32
4.6.3. <i>Portret Picassa 1947.</i>	33
4.6.4. <i>Djevojka koja stoji na prozoru 1925.</i>	35
4.6.5. <i>Goruća žirafa 1937.</i>	36

5. POSTOJANOST PAMĆENJA	38
5.1. Analiza djela.....	39
5.2. Snovi i Postojanost pamćenja	40
5.3. Dezintegracija postojanosti pamćenja.....	41
6. NADREALIZAM U RADU S DJECOM.....	43
6.1. Primjer aktivnosti.....	43
ZAKLJUČAK.....	45
LITERATURA	46
POPIS SLIKA	48
SAŽETAK	50
SUMMARY	51

1. UVOD

Nadrealizam je umjetničko – kulturni pokret koji se prvi puta pojavljuje u prvoj polovici dvadesetog stoljeća u Francuskoj, točnije - u Parizu.

Nadrealizam dolazi od riječi 'nadrealan', što znači izvan realnosti - nestvarno, daleko od stvarnog, nalik snu i sanjarenju. Glavno načelo smjera spoj je svakodnevnih predmeta okruženih maštom i snovima. Važno je istaknuti kako se pokret dogodio nakon Prvog svjetskog rata, stoga nije iznenađujuće da su predstavnici pokreta htjeli slobodu i revoluciju koju su izražavali putem svojih djela.

Cilj ovog rada je upoznati odgojitelje s temom nadrealizma, kako bi primijenili znanje u radu s djecom. Nadrealizam je veoma složen umjetnički pokret, ali odgojitelji uvijek trebaju pronaći način kako prilagoditi temu djeci i upoznati ih s djelima svjetske likovne umjetnosti. Ovaj završni rad sastoji se od 6 poglavlja kroz koja će biti objašnjeno kako je nastao nadrealizam, tko je njegov začetnik i značajni slikari nadrealizma. Jedan umjetnik posebno se istaknuo. Iako je bio izbačen iz kruga nadrealista zbog svojeg osebujnog stava, on je ostao zapamćen i danas. Kad netko spomene nadrealizam, vrlo često prva asocijacija je upravo on - Salvador Dali. O tom cijenjenom umjetniku govora će biti nešto više u četvrtom i petom poglavlju. Analizirat će se njegova poznata djela, a posebice slavna slika Postojanost pamćenja. Nadrealizam je usko povezan sa psihologijom i podsvjesnim dijelom našeg uma, stoga nas ne čudi kako je doktor Sigmund Freud "odigrao" važnu ulogu u ovom pokretu. Govora će biti i o ulozi našeg podsvjesnog dijela uma te kako su nadrealisti dolazili do svojih najdubljih misli, pa ih iznosili na slikarsko platno. Za kraj će biti navedeno kako nadrealizam možemo koristiti u radu s djecom predškolskog uzrasta te potaknuti razvoj njihove mašte i kreativnosti.

2. NASTANAK NADREALIZMA

Nadrealistički pokret nastao je iz pokreta zvanog "dada". Dadaisti, sljedbenici pokreta, pobunili su se protiv društva i normi, a svoje buntovno mišljenje i nezadovoljstvo iskazivali su putem umjetnosti. Pokret je osnovao Tristan Tzara 1916. godine u Švicarskoj, a pridružili su mu se mnogi umjetnici koji su željeli iskazati svoj protest protiv Prvog svjetskog rata i strašnog krvoprolića, koje se činilo kao da nikad neće prestati. (Žmegač, 2014.)

Nadrealizam je proizašao iz dadaizma, odnosno iz njegove početne ideje koju je pokret zastupao, ali razilaze se po pitanju umjetnosti i njene interpretacije. Veliku poveznicu, ali i čisti kontrast nalazimo u vezi s realizmom i ekspresionizmom. Solar točno objašnjava njihovu usku vezu te na taj način dolazimo do biti nadrealizma.

"Realizam je držao da je prava stvarnost stanje društvenog života koje valja analizirati i opisati, ekspresionizam je pravu stvarnost shvatio kao neku čistu unutrašnjost pojedinca koju umjetnik mora izraziti bez obzira na to kako se ona odnosila prema zbilji života, a nadrealizam nastoji kao stvarnost odrediti najdublji, najsvjesniji temelj svekolikog psihičkog života, pa vjerno bilježenje svega onoga što se, osobito u trenucima nekih izuzetnih stanja probije u svijest iz takve pretpostavljene dubine podsvijesti ostaje jedinim pravim zadatkom umjetnika." (Solar, 2003:288).

Andre Breton, francuski pjesnik i kritičar, do 1922. godine postajao je sve nezadovoljniji *dadom*. Smatrao je kako je pokret otišao u krivom smjeru, te je zastupao izražavanje nesmetanog toka misli. Breton je zajedno s Philippeom Soupaultom istraživao automatsko pisanje u djelu koje nosi naslov Magnetska polja. Potpuni psihički automatizam postao je glavna zakonitost nadrealizma koju je Breton definirao kao diktat misli bez prisutnosti kontrole razuma. U početku se ova metoda bez osmišljene teme i strukture činila predodređena samo za književnost, no uskoro su je počeli koristiti i slikari. (Arnason, 2009.) (Janson, 2003.)

Nadrealistički duh postojao je prije 1924., ali je te godine Breton službeno osnovao pokret. U svom "Nadrealističkom manifestu" dao je najbolju definiciju nadrealizma:

"NADREALIZAM – Čisti psihički automatizam koji je namijenjen izričaju, verbalnom ili pisanom, istinskog funkcioniranja misli. Misao diktira bez ikakve kontrole razuma i s one strane bilo kakvih estetskih ili moralnih preokupacije. Nadrealizam je utemeljen na vjerovanju u višu stvarnost određenih oblika asocijacije koji su ranije bili zanemareni, u svemoćnost snova, u nezainteresiranu igru misli."

(Lucie-Smith, 2003:135)

Doista, nadrealisti su smatrali kako logika i razum sprječavaju čovjeka da spozna sebe, razumije svijet koji je prožet sklopom normalnosti, ludosti, akcije, snom i najvažnije za nadrealiste - podsvjesnim dijelom uma. Mnogi sljedbenici nadrealizma bili su zainteresirani za psihoanalizu zahvaljujući Sigmundu Freudu.

2.1. Uloga Sigmunda Freuda

Andre Breton, koji slovi za začetnika nadrealizma, studirao je medicinu, te je tijekom Prvog svjetskog rata od 1916. godine radio u vojnom neuropsihijatrijskom centru u Saint-Dizieru, gdje se susreo s raznim psihičkim poremećajima. Ondje se Breton prvi put susreće i s raznom literaturom i knjigama doktora Emmanuela Jean-Baptistea i s Freudovom psihoanalizom i metodom "slobodnih asocijacija". Te metode pokušao je primijeniti na bolesnicima. Tijekom svog rada u bolnici u Nantesu, Breton upoznaje mladića poremećenog uma, ali njegovi antidruštveni stavovi ostavili su snažan utjecaj na njega.

(<http://nadrealizam.rs/rs/umetnici/andre-breton-biografija>, 08.05.2020.)

S obzirom na to da je Breton bio zadivljen Freudovim radom, njihov osobni kontakt održavao se između 1921. i 1937. godine. 1921. godine Breton odlučuje otići u Beč i posjetiti Sigmunda Freuda osobno. Tijekom tog posjeta sa sobom je nosio svoju knjigu "Magnetska polja". U knjizi se nalazila posveta u kojoj je iskazao svoje divljenje prema Freudovom radu. Breton je smatrao kako su on i Freud kolege s obzirom na to da se bave istim poslom, te da će ga Freud prihvatiti i primiti kao sebi jednakog i ravnopravnog. Usprkos očekivanjima, Breton je bio razočaran.

Većinu vremena proveo je u predsoblju s pacijentima, iščekujući da ga Freud pozove u svoj ured. Freud je smatrao kako su pacijenti neprilagodljivi ljudi, te da im treba pomoć kako bi se uklopili u društvo, dok su Breton i ostali nadrealisti smatrali to čistom suprotnošću. Ono što je Freud smatrao bolešću, nadrealisti i Breton vidjeli su kao mogućnost izražavanja i pronalazak svoje mašte u podsvjesnom. Sigmund je psihoanalizu zagovarao kao terapiju liječenja bolesnika, dok je Breton smatrao kako je psihoterapija pomoć kod izražavanja svojih podsvjesnih stanja. (<https://hrcak.srce.hr/237512>, 08.05.2020.)

2.2. Podsvijest i snovi

Podsvijest je uvijek bila dio nas, izvor fantazije, mašte, propitivanja i straha. Taj dio je nepoznat, a san je poveznica koja nam omogućuje da bolje pristupimo i protumačimo taj podsvjesni dio našeg uma. Ipak to ostaje tajanstvena, šifrirana poruka koja zahtijeva oslušivanje, duboko promatranje i razne alate, kako bismo je što bolje dokučili. Doktor Sigmund Freud početkom dvadesetog stoljeća posvetio se istraživačkom i eksperimentalnom radu podsvijesti i značenjem snova, ne sluteći da će njegove teorije biti izvor novog književnog i umjetničkog pokreta - nadrealizma. Sad se možemo zapitati u kojoj mjeri je nadrealizam omogućio čovjeku da izrazi svoje snove i svoju podsvijest kroz umjetnost i književnost. Kako bismo dobili odgovor na ovo pitanje, ključno je u početku razumjeti što su san i podsvijest, kako bismo onda mogli razumjeti inovaciju koja stoji u nadrealističkom pokretu. Članovi pokreta ne žele biti u skladu sa stvarnim svijetom, čije tumačenje odbacuju. Nadrealisti žele slijediti svoju unutarnju percepciju, a sve kako bi izrazili svoju vlastitu maštu. Paul Klee smatrao je da je zadaća umjetnosti da nevidljivo učini vidljivim. Kao i u poeziji, oni žele stvoriti nove forme, naslikati predmete koji postoje samo u slikarovom umu i na taj način potaknuti gledatelja da doživi djelo na svoj način. Mašta je usko povezana s podsvjesnim željama, a potrebno je otkriti skrivene dijelove mašte, na način da je povežemo s konkretnim, realnim stvarima. Banalni predmeti u nadrealizmu dobivaju određene simbole, kao što npr. za Bretona žlica znači potreba za ljubavlju. Nadrealisti spajaju predmete iz realnog života s maštom i snovima. Na taj način oni stvaraju konstrukciju imaginarnog i udaljavaju se od stvarnosti, u korist osobne interpretacije.

(www.retonetcie.canalblog.com, 15.05.2020.)

3. NADREALIZAM U LIKOVNOJ UMJETNOSTI

"Breton je 1925., kao i svi, sumnjao u mogućnost da uopće može postojati nadrealistička slika ili skulptura. Mnogi su tvrdili da vizualne umjetnosti, za razliku od pisanja, ne dopuštaju tok svijesti jer su umjetnici uvijek imali rad ispred sebe i, dok su stvarali, mogli su vidjeti što su napravili i razmisliti o tome gdje su u tom trenutku. Slika se može činiti nadrealnom, ali metoda to nije bila. U početku, mnogi vizualni umjetnici koje je Breton podupirao oslanjali su se na automatsko crtanje i slučajnost kako bi stvorili svoje slike. Potkraj 1925. Breton je organizirao prvu nadrealističku izložbu na kojoj su sudjelovali Ernst, Picasso, Masson, Miro, ali i de Chirico, Klee, Ray i Arp. " (Davies, Penelope, 2008:996)

Nadrealizam u slikarstvu od samog početka naginjao je dvama usmjerenjima. Prvi je biomorfni ili apstraktni nadrealizam, a predstavnici su: Masson, Miro i Matta. U tom usmjerenju prevladavao je automatizam. Automatizam je nekontrolirano izražavanje misli bez ikakve kontrole razuma. Rezultat je bio blizak apstrakciji. Porijeklo proizlazi iz dadaizma, gdje se počelo eksperimentirati slučajnošću i automatizmom. Drugo usmjerenje je naturalistički nadrealizam koji se veže uz Salvadora Dalija, Renea Magrittea i Yvesa Tanquyja. Poznati su po svom jedinstvenom stilu, jer predmete iz stvarnog okruženja spajaju s maštom i snovima. Inspiraciju za takvu umjetnost pružili su im Chagall, Ensor, de Chirico. Ovi umjetnici služili su se podsvjesnim slikama koje je Freud definirao kao nekontroliranu svjesnost razuma. Freudove teorije o podsvijesti i snovima bile su osnovni aspekt nadrealizma. (Arnason, 2009.)

Nadrealisti u slikarstvu služili su se preciznim tehnikama, čineći vizije gotovo opipljivima. Njihove vizije su dimenzije uma, ono što ne pronalazimo u stvarnosti. Predmeti su izobličeni ili su smješteni u potpuno drugačiji kontekst od njihove uobičajene okoline. Nadrealisti temelj pronalaze u teoriji psihijatra Sigmunda Freuda. Kao osnivač psihoanalize Freud je tvrdio kako čovjek ima dvije naravi: jednu svjesnu - budnu narav, dok je druga podsvjesna i potisnuta. Potisnuta narav, tvrdi Freud, oslobađa se pomoću snova i mašte, stoga su nadrealisti posebnu pažnju usmjerili mašti, snovima i halucinacijama.

(<http://emad.pgsri.hr/rad/tag/podsvjest?print=pdf-page>, 02.06.2020.)

Radovi nadrealista razlikuju se estetski, stilsko-morfološki i tematski. Umjetnici poput Massona, Ernsta i Miroa eksperimentirali su novim tehnikama. Jedna od tih tehnika bila je 'frotaž'. Frotaž je slikarski postupak u kojem se koristi grafit, ugljen, olovka, pastele ili kreda te se njime trlja po tankom papiru položenom preko predmeta ili neke hrapave površine. Kao rezultat toga dobivaju se zanimljivi oblici. Prvi je tu tehniku koristio Ernst. Osim navedene tehnike, koristili su i 'grataž'. Grataž je crtačka tehnika kod koje se nanose deblji slojevi uljane pastele prekriveni temperom ili tušem na površinu, a zatim se taj sloj struže olovkom ili oštricom. Na te načine nadrealisti su pokušavali uključiti automatizam u svoja umjetnička djela. Magritte i Dali (predstavnici naturalističkog nadrealizma) slikali su iracionalno - vizionarske kompozicije u kojima se pojavljuju fantastični krajolici, spoj ljudskog bića i životinja i neobični predmeti u neobičnom okruženju i situaciji.

(<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=42748>, 15.06.2020.)

3.1 Poznati likovni umjetnici

3.1.1. Jean Arp (1886. - 1966.)

Dvadesetih godina Arpov omiljeni materijal bilo je drvo, koje je oblikovao u oslikane reljefe. Radio je slike na kartonu koje bi kasnije izrezivao te bi na taj način dobivao neku vrstu obrnutog kolaža. Između 1912. i 1915. istraživao je geometrijsku apstrakciju i surađivao sa Sophie Taeuber, ali nakon 1920. godine napustio je geometrijske oblike. (Arnason, 2009.)

"Njegova se umjetnost sve više temeljila na novim biomorfnim, apstraktnim formama u skladu sa njegovim stavom da je " umjetnost plod koji raste u čovjeku, kao voće na drvetu ili dijete u majčinoj utrobi" (Arnason, 2009:290)

Arp je od 1930. do 1931. godine načinio nekoliko verzija kolaža raspoređenih prema zakonima slučajnosti. Često je upotrebljavao, kako se može i vidjeti, ovalne oblike koji su za njega značili varijacije teme pupka, što po njemu predstavlja univerzalni simbol ljudskog života. Radio je reljefe od konopca koji su se temeljili na slučajnosti, na način da bi petlje konopca spontano ispuštao na komad papira i zatim bi ih tako fiksirao.

Veliki pomak u skulpturi dogodio se početkom tridesetih godina, jer se Arp posvetio glinenim i gipsanim modelima, a kasnije brončanim ili mramornim skulpturama. Važno je istaknuti da je utjecao na poznate kipare, kao što su bili: Henry Moore, Barbara Hepworth i Alexander Calder. (Arnason, 2009.)

Slika 1. Glava s tri dosadna objekta. Bronca, 1930. (lijevano 1950.)

(<https://artandseek.org/calendar/images/events/90627.1.jpg?v=1532713068>,
20.06.2020.)

"Na velikoj su biomorfnoj masi tri objekta u kojima se prepoznaju brkovi, mandolina i muha. Nazive je tim čudnim objektima dao Arp u prvom naslovu za isto djelo, a potječu iz jedne njegove priče u kojoj opisuju kako se budi s tri "dosadna objekta" na svom licu. U djelu objekti nisu pričvršćeni na "glavu". Arpova nakana bila je omogućiti promatraču da ih pomiče te tako uvesti još jedan element slučajnosti u svoje djelo. Brojni su umjetnici ranih tridesetih godina istraživali koncept kinetike u slikarstvu i skulpturi sa zamjenjivim dijelovima, uključujući i Alberta Giacomettija i Alexandra Caldera" (Arnason, 2009:291)

3.1.2. Max Ernst (1891. - 1976.)

Njemački slikar, kipar i suosnivač dadaizma i nadrealizma bio je Max Ernst. Odgajan je u strogoj obitelji, a oba roditelja bili su posvećeni školovanju svoje djece. Njegov otac bio je učitelj, a upravo je on taj koji ga je upoznao sa slikarstvom još u najranijoj dobi. Ernst 1914. godine pohađa sveučilište u Bonnu, gdje je studirao filozofiju. Bio je zainteresiran za psihologiju koja mu je bila omiljeni predmet u školi, međutim, na kraju odustaje od školovanja jer ga je više zanimala umjetnost. Tvrdio je da su svi njegovi primarni interesi bili vezani uz umjetnost. Ernstova ljubav prema slikarstvu bila je glavni razlog zašto se duboko zainteresirao za nju. Već u mladosti upoznao se s djelima raznih umjetnika. Posebice su mu bile zanimljive slike snova koji su bili uobičajena tema djela Giorgia de Chiricoa.

Tijekom Prvog svjetskog rata bio je prisiljen pridružiti se vojsci. Poslije rata Ernst je bio duboko traumatiziran. Upravo njegovo sjećanje na rat i djetinjstvo pomažu mu da stvori apsurdne, a opet zanimljive prizore u svojim umjetničkim djelima. Svoju strast prema umjetnosti shvaća ozbiljno kad se nakon rata vraća u Njemačku. S Jean Arpom, pjesnikom i umjetnikom, stvorio je grupu za umjetnike u Kolnu. Također je razvio blizak odnos s kolegama iz Pariza koji su propagirali umjetnine avangarde.

1919. godine Ernst započinje sa stvaranjem svojih prvih kolaža, gdje je koristio razne materijale, uključujući i ilustrirane kataloge i neke priručnike koji su stvorili pomalo futurističku sliku. Njegova jedinstvena remek-djela omogućila su mu da stvori svoj vlastiti svijet snova i fantazije, što mu je na kraju pomoglo u liječenju njegovih osobnih problema i trauma. Osim slikanja i stvaranja kolaža, Ernst je uređivao i neke časopise te je napravio i nekoliko skulptura koje su poprilično neobična izgleda. Ernst je jedan od prvih umjetnika koji je primijenio Freudovo tumačenje snova kako bi istražio svoju duboku psihu, i tako je naišao na vlastitu kreativnost. Unatoč svojim čudnim stilovima, Ernst je stekao priličnu reputaciju.

(www.max-ernst.com,17.06.2020.)

1925. godine Ernst razvija već spomenutu tehniku frotadž. Među ostalim tehnikama Ernst kasnije koristi i dekalkomaniju (slikarska tehnika koja podrazumijeva nanošenje boje na staklo ili keramiku, te njeno otiskivanje na papir.) (Davies, Penelope, 2008.)

Slika 2. Slon Celebes. Ulje na platnu, 1921.

(<https://images-na.ssl-images-amazon.com/images/I/511EALR2DdL.AC.jpg>,
17.06.2020.)

Slika Slon Celebes nastala je 1921. godine, a jedna je od najpoznatijih ranih nadrealističkih djela Ernsta. Golema životinja sastavljena od raznih neživih predmeta stoji na tankoj liniji koja je iscrtana olovkom. Ova slika ujedno pokazuje i umjetnikov smisao za humor koji je unio u nadrealizam. (Lucie-Smith, 2003.)

Čudovište nalik kotlu krajnje je dvosmisleno; ima rogatu glavu s očigledno nevidljivim očima i par kljova koji strše na lijevoj strani, što sugerira moguću prisutnost druge glave (ili možda prave glave?). Čini se da se njegov vrat sastoji od dugog zmijskog namota koji izlazi iz rupe u gornjem dijelu. Iznad slona na nebu plivaju dvije ribe. Tri uspravna predmeta stoje oko njega, dok se u donjem kutu nalazi žena bez glave s podignutom rukom koja doziva čudovište.

(<https://www.max-ernst.com/the-elephant-celebes.jsp>, 17.06.2020.)

3.1.3. Joan Miro (1893. - 1983.)

Joan Miro bio je poznati španjolski umjetnik. Bavio se slikarstvom, kiparstvom i keramikom. Rođen je u Barceloni, uz morsku luku. Na velik dio njegovih djela utjecao je slikoviti primorski grad. Od djetinjstva je bio izložen umjetnošću. Satove crtanja počeo je pohađati u dobi od samo 7 godina u privatnoj školi. Njegova prva samostalna izložba održana je 1918. godine. Miro je u početku išao u poslovnu i umjetničku školu, a još u tinejdžerskim godinama zaposlio se kao službenik. No, napušta taj posao, doživljava slom i prepušta se slikarstvu. U njegovim ranim djelima vidi se utjecaj kubizma i avangarde.

1919. godine putuje u Pariz, a nakon toga živi na relaciji Francuska - Španjolska. Tijekom boravka u Parizu, 1920. godine unajmljuje atelje odmah do Massonovog. Njihov atelje dijelio je zajednički zid te jednom prilikom Miro šapće Massonu kroz otvor na zidu da ide posjetiti Bretona, a ne Picassa, jer je smatrao da je Breton budućnost. U vrlo kratkom razdoblju Miro je napustio kubizam te je počeo slikati iz mašte. Tvrdio je da svoju inspiraciju pronalazi u halucinacijama koje je izazivao glađu. Jednom prilikom je spomenuo kako "živi" od par smokvi dnevno.

(Arnason, 2009.)

Njegova prva samostalna izložba u Parizu održana je 1921. godine. Na promjene u njegovim djelima utjecao je susret s djelima Paula Kleea, Jeana Arpa i Wassilyja Kandinskog. Poput drugih nadrealista, zanimao se za Sigmunda Freuda i istraživao je njegove spise. Dok je boravio u Parizu, surađivao je s Maxom Ernstom te se upoznao s nadrealizmom, no nikad se nije pridružio nadrealističkom krugu. Iako je bio okružen grupom nadrealističkih slikara, uključujući Salvadora Dalija i Renea Magrittea, Miro je zadržao svoj osobni stil i formu koju je primjenjivao u svojim djelima.

(<https://www.joan-miro.net/>, 22.06.2020.)

Joan Miro početkom 1930-ih zanimao se za različite oblike umjetničkog rada. To ga je na kraju dovelo do izrade nadrealističkih skulptura. U to vrijeme bio je sklon eksperimentiranju s različitim oblicima umjetnosti i raznim tehnikama. Neke od njih uključuju: graviranje, akvarel i pastele. Iz tog razdoblja poznata njegova djela su dvije freske koje se nalaze u Parizu na zgradi UNESCO-a pod nazivom "Zid Sunca" i "Zid Mjeseca" (<https://www.wikiart.org/en/joan-miro>, 22.06.2020.)

Slika 3. Zid Mjeseca. Freska, 1955. - 1958.

(<https://sites.psu.edu/theartroom/wp-content/uploads/sites/26021/2015/04/miro22.jpg>

22.06.2020.)

Slika 4. Zid Sunca. Freska, 1955. - 1958.

(<https://hemmahoshilde.files.wordpress.com/2018/02/joanmiro6.jpg?w=745&h=281>,

22.06.2020.)

3.1.4. Andre Masson (1896. - 1987.)

Andre Masson bio je francuski slikar, kipar, ilustrator i pisac. Većinu svoje mladosti proveo je u Bruxellesu, gdje je pohađao akademiju umjetnosti. 1912. godine prelazi na studij u Francusku. Tijekom Prvog svjetskog rata služio je u Francuskoj vojsci, gdje je bio teško ranjen, a taj događaj ga je traumatizirao i ostavio psihičke ožiljke. 1922. godine upoznaje Miroa i Bretona. Njegov atelje u Parizu bio je mjesto okupljanja skupine radikalnih mladih umjetnika, pisaca i pjesnika. U razdoblju od 1924. do 1929. godine sudjeluje u nadrealističkom pokretu. U tom periodu bavi se automatskim crtanjem, istražuje različite tehnike i pravce umjetnosti. Počinje stvarati slike metamorfoze životinjskih i ljudskih oblika s naglaskom na nasilje i erotiku. Zbog svog drugačijeg političkog stava izbačen je iz nadrealističke grupe 1929. godine. Za vrijeme Drugog svjetskog rata migrira u Ameriku zbog straha. U SAD-u u pozitivnom i novom okruženju opet mijenja svoj stvaralački stil. Po povratku u Francusku 1945. godine počeo je slikati pejzažne teme, poput planina i slapova, nakon čega su uslijedile njegove potpuno apstraktne slike. Zbog lošeg zdravstvenog stanja, napušta slikanje 1980. godine.

Masson je pokrenuo uporabu automatskog crtanja tako što je u stanju transa pravio serije linija koje su ga kasnije potaknule na daljnje razvijanje slike. Također, stimulirao je svoju podsvijest tako što bi nasumice stavljao ljepilo na platno i zatim posipao pijesak preko površine, koji bi se primio na lijepilo. (Davies, Penelope, 2008.)

Primjer jedne od takvih slika je "Bitka riba" koja je nastala 1926. godine.

Slika 5. Bitka riba. Olovka, uljane boje, pijesak. 1926.

(<https://i.pinimg.com/600x315/e4/54/c8/e454c8c83b312781acd0c31ab0a5b83a.jpg>,
25.06.2020.)

U slici Bitka riba, Masson možda predočava svoje iskustvo u ratu. Nakon tri godine sudjelovanja u ratu zadobio je teške ozljede, nakon čega se mjesecima oporavljao u bolnici, te je proveo neko vrijeme i u psihijatrijskoj ustanovi. Dugo godina nije mogao govoriti o stvarima koje je doživio kao vojnik, ali njegova umjetnost dosljedno prikazuje masakre i bizarne sukobe.

Sam Masson primijetio je da muška figura u njegovoj umjetnosti rijetko biva neozlijeđena. Ribe su upletene u burnu borbu do smrti, a svojim zubima nalik britvi zadaju jedna drugoj rane i prolijevaju krv. Uporabom sadizma u umjetnosti, Masson je vjerovao da će zacijeliti svoje duboke psihološke rane dobivene tijekom rata. (<https://www.theartstory.org/artist/ernst-max/artworks/#pnt>, 25.06.2020.)

3.1.5. René Magritte (1898. - 1967.)

Jedan je od najpoznatijih slikara nadrealizma. Rođen je u Belgiji u gradu Lessines. Njegov život obilježile su obiteljske tragedije, među kojima je i samoubojstvo njegove majke, kad je imao svega četrnaest godina. (Arnason, 2009.)

Od 1916. do 1918. René je studirao na Akademiji DesBeaux-Art, koja se nalazila u Bruxellesu. Smatrao je da je škola gubljenje vremena te ju je napustio. U to vrijeme njegove slike odražavaju kubizam - pokret koji je uveo Pablo Picasso. Kasnije Magritte dolazi do zaključka kako je nadrealizam pravac u kojem se najviše pronalazi. Slika "Uhićeni ubojica" jedna je od njegovih najranijih djela iz 1926. godine. Ta slika pomno pokazuje stil za koji se opredijelilo, a to je nadrealizam.

(Arnason, 2009.)

Slika 6. Izdaja. Ulje na platnu, 1929.

(<https://thisaveragemoi.files.wordpress.com/2014/11/renc3a9-magritte-la-trahison-des-images-1929-la-county-museum-of-art.jpg>, 10.09.2020)

Djelo *Izdaja* nastalo je 1929. godine. Na slici se nalazi lula, ali ispod nje piše: „Ceci n'est pas une pipe“ - (Ovo nije lula). Magritte kao da se želio poigrati i zbuniti gledatelje.

"Ovaj zabavni rad remeti likovnu stvarnost i ističe Magrittovu fascinaciju odnosom jezika i naslikana prikaza. Potkopava našu spontanu težnju da govorimo o naslikanom kao da je zaista ono što prikazuje." (Arnason, 2009:307)

René Magritte svoju prvu izložbu održao je u Galeriji la Centaurie u Bruxellesu. U tom periodu već je razvio svoj jedinstven stil. Međutim, njegova djela naišla su na razne negativne kritike. Nakon preseljenja u Pariz, Rene Magritte sprijateljio se s umjetnikom Andreom Bretonom - utemeljiteljem nadrealizma, i postao vodeća figura u vizualnom nadrealističkom pokretu.

(<http://www.renemagritte.org/>, 27.06.2020.)

Rene Magritte dobio je naziv 'nevidljivi čovjek' među nadrealistima. Za razliku od Dalija koji samo svojom pojavom nikog nije ostavljao ravnodušnim, Rene je na nadrealizam djelovao iza kulisa. George Melly napisao je: *"On je tajni agent; njegov je cilj ozloglasiti cijeli sustav malograđanske stvarnosti. Kao i svi saboteri odijeva se i ponaša kao i svi, kako ne bi bio otkriven."* Zbog njegove anonimnosti, a dijelom zbog Bretonove slabe potpore prema njegovoj umjetnosti, njegova djela vršila su postupan, ali snažan utjecaj. (Arnason, 2009:307)

4. SALVADOR DALI

Čuvena rečenica koju je sam slikar izgovorio, a najbolje ga opisuje, glasi: „Bit ću genij i svijet će mi se diviti. Možda ću biti prezren i neshvaćen, ali ću biti genij jer sam siguran u to.“ (Dali, 2008:3)

Punog imena Salvador Felipe Jacinto Dalí y Domenech rođen je 11. svibnja 1904. u gradu Figueras u Španjolskoj, a umro je 23. siječnja 1989. godine. Bio je čuveni španjolski slikar, jedan od najistaknutijih nadrealista i najvećih slikara 20. stoljeća. Zanimljiva činjenica u vezi njegovog imena je to da Salvador, odnosno "el salvador" na španjolskom znači spasitelj. I sam slikar smatrao se sudbinski predodređenim da spasi slikarstvo moderne umjetnosti. (Harris, 1998.)

(<https://www.britannica.com/biography/Salvador-Dali>, 10.07.2020.)

4.1. Rani život

Dalijev otac bio je pravnik i javni bilježnik čiji je strogi disciplinski pristup bio čista suprotnost od njegove supruge. Dalijeva majka poticala je umjetničku stranu i egocentričnost svog sina. Kad mu je bilo pet godina, Dali je odveden na grob svoga brata, te su mu roditelji rekli kako je on bratova reinkarnacija u što je on uistinu i vjerovao. Dali je imao i sestru Ana Mariju koja je bila tri godine mlađa od njega. Godine 1949. objavila je knjigu o svom bratu pod nazivom "Salvador Dali as seen by His Sister." (Neret, 2006.)

Kao šestogodišnjak, aludirajući na ženskom robu, rekao je kako želi postati kuharica, ali kasnije su se njegove ambicije promijenile, te je izjavio kako želi postati Napoleon. Kasnije otkriva svoju nadarenost za umjetnost i do kraja svog života ističe kako jedino što želi biti i postati je Salvador Dali. Kao šesnaestogodišnjak susreće se s tragičnim gubitkom svoje majke, koja je umrla od raka. Rekao je kako je smrt njegove majke bio najveći udarac s kojim se susreo u životu. (Neret, 2006.)

4.2. Odlazak na studij

Salvador Dali pohađao je umjetničku akademiju u Madridu. Smatrao je kako profesori na akademiji istražuju trendove, dok je Dali to davno ostavio iza sebe. Zaljubljeni u modernu umjetnost, nisu ga htjeli podučiti klasičnom slikarstvu za kojim je Dali itekako žudio. Nakon dvije godine, Dali biva izbačen iz Umjetničke akademije. Za njega je to bila sreća u nesreći jer će se kasnije razviti kao individualni umjetnik posebnog, osebujnog i upadljivog stila, što će ga nakraju dovesti do najpoznatijeg umjetnika nadrealizma. Napuštanje akademije bilo je veliko razočarenje za njegova strogog oca, no usprkos razočarenju njegova oca, Dali je upravo postajao Dali. Počeo je istraživati impresionizam, futurizam, poentilizam, kubizam i neokubizam. Bio je zapanjen vještinama Picassa i Matissa. Nije skrivao niti smatrao potrebnim skrivati njihov utjecaj koji su imali na njega. Oni su zapravo bili blizu onoga i primjer slikarstva za kakvim je Dali tragao. Nekoliko tjedana bio bi okupiran njihovim djelima, a zatim bi nastavio istraživati dalje, ne zadržavajući stečeno iskustvo. U tom razdoblju počeo je graditi samopouzdanje, što se moglo i vidjeti primjerice u "Portretu mog oca" ili u "Liku na prozoru". U toj slici vidimo da je Dali već bio očaran ženskim oblinama, kao što su ženski bokovi i stražnjica, koje je u djelu "Djevojka iz Ampurdana" još istaknutije. Salvador Dali kasnije je nagovorio svog oca da mu dopusti nastavak studiranja u Parizu. S Picassom ga je upoznao Manuel Martiss koji je bio kubistički slikar. Dali je bio duboko dirnut i pun poštovanja, te je izjavio kako se osjeća kao da ga je primio papa i nadodao je: "K vama sam došao prije nego u Louvre", na što mu je Picasso odgovorio: "Postupio si potpuno ispravno". (Neret, 2006.)

Slika 7. Portret mog oca. Ulje na platnu, 1925.

(https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/b/ba/Portrait_of_My_Father.jpg,
10.09.2020.)

Razvijajući vlastiti stil tijekom sljedećih nekoliko godina, Dali je napravio niz djela pod velikim utjecajem Picassa i Miroa. Neki trendovi u Dalijevu radu koji će se nastaviti tijekom njegovog života već su se očitovali u 1920-ima. Koristio je i klasične i modernističke tehnike, ponekad u odvojenim djelima, a ponekad i kombinirano. Izložbe njegovih djela u Barceloni privukle su veliku pažnju zajedno s mješavinom hvale i zbunjenih rasprava kritičara.

Dali je pustio svoje upečatljive brkove, pod utjecajem španjolskog slikara šesnaestog stoljeća Diega Velazqueza. Brkovi su postali simbol i zaštitni znak njegova izgleda do kraja života. (<https://www.dalipaintings.com/biography.jsp>, 12.07.2020.)

U to vrijeme Dalijev prijatelj - Luis Bunuel dolazi na ideju kako bi njih dvojica mogli snimiti film pod nazivom "Andaluzijski pas". Dvojica umjetnika stvarala su film tehnikom automatskog pisanja koja je bila karakteristična za nadrealiste. Nizali su sliku za slikom koje su proizlazile iz njihove mašte, pa je na taj način nastao film. Kasnije su se Dali i Bunuel složili s jednostavnim pravilom koje će kasnije biti temelj njegovom radu u budućnosti te će mu Dali ostati vjeran. To pravilo glasilo je kako neće prihvatiti nikakvu ideju koja se može objasniti racionalno, psihološki ili kroz kulturno nasljeđe. Dali se u potpunosti slagao s tim da treba otvoriti vrata iracionalnom. (Neret, 2006.)

4.3. Spoj ljubavi i umjetnosti

Lutajući između raznih umjetničkih stilova za početnike je neizbježno, ali ta faza kod Dalija primicala se svom kraju. Umjetnik je osjećao snažan poticaj u stvaranju djela koja su bila prožeta seksualnim simbolima. U tom periodu nastale su poznate slike "Med je slađi od krvi" i "Pogrebna igra". Iako je Dali tek ušao u drugo desetljeće svog života, njegova zrelost mogla se očitati iz njegovih djela. U navedenim slikama može se primijetiti početak neke vrste "genetskog koda" koji će se pojavljivati u njegovim budućim djelima. Unatoč skandalima koji su ga pratili, Katalonac je postajao sve veća zvijezda u slikarstvu i njegova popularnost rasla je i u Francuskoj. Salvador je svojom pojavom i načinom izražavanja počeo privlačiti nadrealiste koji su se zainteresirali za njega. Nadrealistima nije bila zanimljiva samo njegova osobnost i osebujan stil, nego njegova djela koja su sve više nalikovala na sam pokret kojeg su promovirali.

Dolazak jedne osobe u njegov život potpuno mijenja Dalijevu putanju, a tu osobu upoznao je na jednoj zabavi na kojoj se, između ostalog, sastao s vodećim nadrealistima. Toj zabavi prisustvovali su Luis Bunuel, Rene Magritte i najvažnije - Paul Eluard u pratnji supruge Gale. Od tog trenutka Dali u Gali prepoznaje svoju muzu. Njena anatomija savršeno se uklapala u već naslikana slikarova djela. Najveća sličnost između Gale i Dalijevih mladenačkih snova može se vidjeti na slici "Djevojka iz Ampurdana". Iako je prije nije poznavao, ženu svojih snova i iz svojih djela, upravo sreće i na javi, koja ubrzo postaje njegova ljubavnica. (Neret, 2006.)

4.4. Galina biografija

Slika 8. Gala i Dali

(http://emad.pgsri.hr/rad/wp-content/uploads/2015/03/Venette-Waste_Coppia-Amore_Salvador-Dali_Gala.jpg, 14.07.2020.)

Gala je bila muza, a kasnije i supruga Salvadora Dalíja, čije je pravo ime glasilo Elena Ivanovna Diakonova. Bila je vrlo tajanstvena i intuitivna žena koju se povezivalo s raznim umjetnicima. Nesumnjivo, njen popis ljubavnika bio je dugačak, a oni su većinom proizlazili iz umjetničkog kruga. Prema tome, Gala je bila izvor nadahnuća mnogima. Ipak, o njejoj osobnosti zna se vrlo malo. Imala je dva starija brata - Vadima i Nicolaja, mlađu sestru Lidiju, a djetinjstvo je provela u Moskvi. Otac joj je umro kad joj je bilo samo jedanaest godina. Nakon smrti njenog oca, njezina majka ponovno se udala. Gala je imala blizak odnos s očuhom s kojim se jako dobro

povezala i, zahvaljujući njemu, ona je uspjela steći visoko obrazovanje. Gala je bila izvrstan student, završila je akademiju za mlade dame s vrlo visokim prosjekom. (<https://www.salvador-dali.org/en/dali/>, 15.07.2020.)

Bila je 10 godina starija od Dalija, a u tom trenutku kad su se upoznali bila je udana za Paula Eluarda, s kojim je imala kćer. Iako je imala dijete, Gala se nikada nije pronašla u majčinstvu. Dok je bila u braku s Eluardom, imala je ljubavnika Maxa Ernsta, koji ju je naslikao u nizu portreta. Ljubav između Dalija i Gale dogodila se na prvi pogled. Sam Dali je u svojoj autobiografiji napisao kako je ona njegova Gradiva - potiče ga na razvoj, njegova pobjeda i njegova žena. Ime Gradiva proizlazi od naslova romana W. Jensena, čiji je glavni lik bio Sigmund Freud. Gradiva je bila glavna junakinja knjige i upravo je ona glavnom liku donijela psihološko izlječenje. Gala odmah postaje Dalijeva muza. Postala je čest uzor u Dalijevim djelima, a čak je imala i vjerske uloge, poput Blažene Djevice Marije. Slika "Madona iz Port Ligata" vjerno nam to predočava. Mnogi izvori tvrde kako je Gala je imala snažan seksualni nagon i tijekom cijelog života imala je brojne vanbračne afere (među tim aferama bio je i bivši suprug Paul Eluard). Dali je javno prihvatio njene afere i činilo se kako je sve između njih u najboljem redu. Umjetnik je svojoj izjavom dao do znanja koliko mu njegova supruga znači usprkos aferama, a čuvena izjava glasi: "Polirao bih Galu dok ne zasja, učinio je najsretnijom, brinući se za nju više od sebe, jer bez nje bi sve završilo". Iako se njihova ljubav čini slobodnom i posebnom, ipak i u ljubavi nastanu nevolje. 1980. godine, u dobi od 76 godina, Dali je bio prisiljen povući se zbog bolesti. Motorika mu je bila toliko narušena i oštećena da nije mogao držati ni kist.

(<https://www.dailyartmagazine.com/dali-gala-great-love-story/> , 17.07.2020.)

Slika 9. Salvador Dali i Gala

(<https://dam-13749.kxcdn.com/wp-content/uploads/2017/02/f016f3df4ae7943ae49db871245e90eb.jpg>, 19.07.2020.)

Gala Dali teško se razboljela od gripe i umrla je 10. lipnja 1982. godine. Pokopana je u Španjolskoj. Prije no što je preminula, bila je upletena u aferu s 22-godišnjim glumcem zbog kojeg je napustila Dalija. Kad je Gala umrla, Dalijev je život postao besmislen. Nestala je njegova vječna inspiracija i voljena muza. Prestao je jesti, otrebao se po licu, neprestano je vikao i plakao. Umro je sedam godina nakon njene smrti. Zajedno su proveli 53 godine.

(<https://www.dailyartmagazine.com/dali-gala-great-love-story/>, 17.07.2020.)

4.5. Susret sa Sigmundom Freudom

U vrlo bliskoj vezi nalaze se nadrealizam i teorija psihoanalize Sigmunda Freuda. Kao što su mnogi slikari bili zainteresirani za psihoanalizu, među njima se našao i slavni Salvador Dali, koji je bio veliki sljedbenik Freuda. Dali je bio dobro upućen u Freudove teorije, koje je čitao i proučavao još kao tinejdžer. Smatrao je kako je pristup podsvijesti vrlo važan za njegovo nadrealno umjetničko nadahnuće. Snovi i mašta središte su ljudskog uma, a do njih možemo doći pomoću psihoanalize, te prodrijeti u podsvijest.

Dali je težio osobnom susretu s Freudom. Tijekom 1920-ih i 1930-ih nekoliko je puta odlazio u Beč, ali ga nije uspio upoznati. U svojoj autobiografiji "Tajni život Salvadora Dalija", u svom tipično ekscentričnom stilu napisao je kako mašta o dugim, kasnim razgovorima u svojoj hotelskoj sobi s Freudom. Godine 1938. želja mu se ostvarila i Dali je upoznao Freuda u njegovu domu u Londonu. Tijekom posjeta, Dali je nacrtao Freuda, a nastali umjetnički portret nalazi se u muzeju "Freud" u Maresfield Gardensu (Hampstead), koji je bio posljednji dom psihoanalitičara.

(<http://www.openculture.com/2020/01/when-salvador-dali-met-sigmund-freud-1938.html>,20.07.2020.)

Tijekom posjeta Freudu, Dali je sa sobom donio svoju sliku "Metamorfoza Narcisa", smatrajući kako će ta slika biti izvor rasprave o psihoanalitičkoj teoriji narcizma. Nadao se da će zadobiti poštovanje starijeg Freuda. Dok je promatrao sliku, Freud je navodno rekao: "U klasičnim slikama tražim podsvjesno, ali na Vašim slikama tražim ono svjesno." Komentar ga je taknuo, iako Dali nije bio potpuno siguran što to znači, ali uzeo je to kao dokaz kako je sastanak bio uspješan.

(<https://www.thedaliuniverse.com/en/news-dali-and-freud>,20.07.2020.)

Slika 10. Metamorfoza Narcisa. Ulje na platnu, 1937.

(https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/2/21/Metamorphosis_of_Narcissus.jpg, 20.07.2020.)

Do trenutka dok nije upoznao Dalija, Freud je bio sumnjičav prema nadrealistima, iako su ga oni izabrali za svog zaštitnika. Začetnik nadrealizma Andre Breton, koji se pojavio nepozvan na Freudovom pragu, nije imao uspješan susret s njim poput Dalija. Usprkos tome, Dali je potaknuo Freuda da promijeni svoje mišljenje o nadrealistima, što je i sam Freud izjavio.

(<http://www.openculture.com/2020/01/when-salvador-dali-met-sigmund-freud-1938.html>, 20.07.2020.)

4.6. Analiza poznatih djela

Istražujući ovog neobičnog umjetnika, možemo zaključiti kako ga nije lako "upoznati", ali ono što nas može najviše približiti nekom umjetniku su zasigurno njegova djela. Stoga, trebalo bi krenuti u dubine i analizu nekoliko najpoznatijih djela pa tako prodrijeti u um neobičnog slikara nadrealizma.

4.6.1. Labudovi koji reflektiraju slonove 1937.

Slika 11. Labudovi koji reflektiraju slonove. Ulje na platnu, 1937.

(https://puntomarinero.com/images/picture-of-salvador-dali-elephants_2.jpg,
23.07.2020)

Ova slika ubraja se u dvostruke slike, a nastala je 1937. godine. u početku Dalijevo kritično - paranoično razdoblje. Tri labuda ispod drveća ogledaju se u jezeru, dok odraz koji se reflektira iskrivljuje sliku na način da njihovi vratovi postaju surle, a stabla postaju noge slonova. Pejzaž je u kontrastu s mirnim jezerom i nebom.

Labudovi koji reflektiraju slonove smatra se značajnom slikom u nadrealizmu jer je povećala popularnost stila s dvostrukom slikom. Ova slika smatra se najpoznatijom

dvostrukom slikom Salvadora Dalija i njegovim najvećim remek-djelom kritično-paranoične metode.

(<https://www.dalipaintings.com/swans-reflecting-elephants.jsp>,23.07.2020.)

4.6.2. Iskušenje Sv. Antuna 1946.

Slika 12. Iskušenje Sv. Antuna. Ulje na platnu, 1946.

(<https://i.pinimg.com/originals/a4/da/d3/a4dad3ba556809e7888356a7acc2abaa.jpg>,
25.07.2020.)

Salvador Dali vješto se služio simbolima kako bi istaknuo svoje mišljenje. Svi predmeti i likovi koji se nalaze unutar ove slike imaju značenje. U povijesti umjetnosti poznato je da konj koji divlja predočava snagu, moć i hrabrost. Najčešće korištena životinja za prikazivanje moći je lav ili bijesan konj.

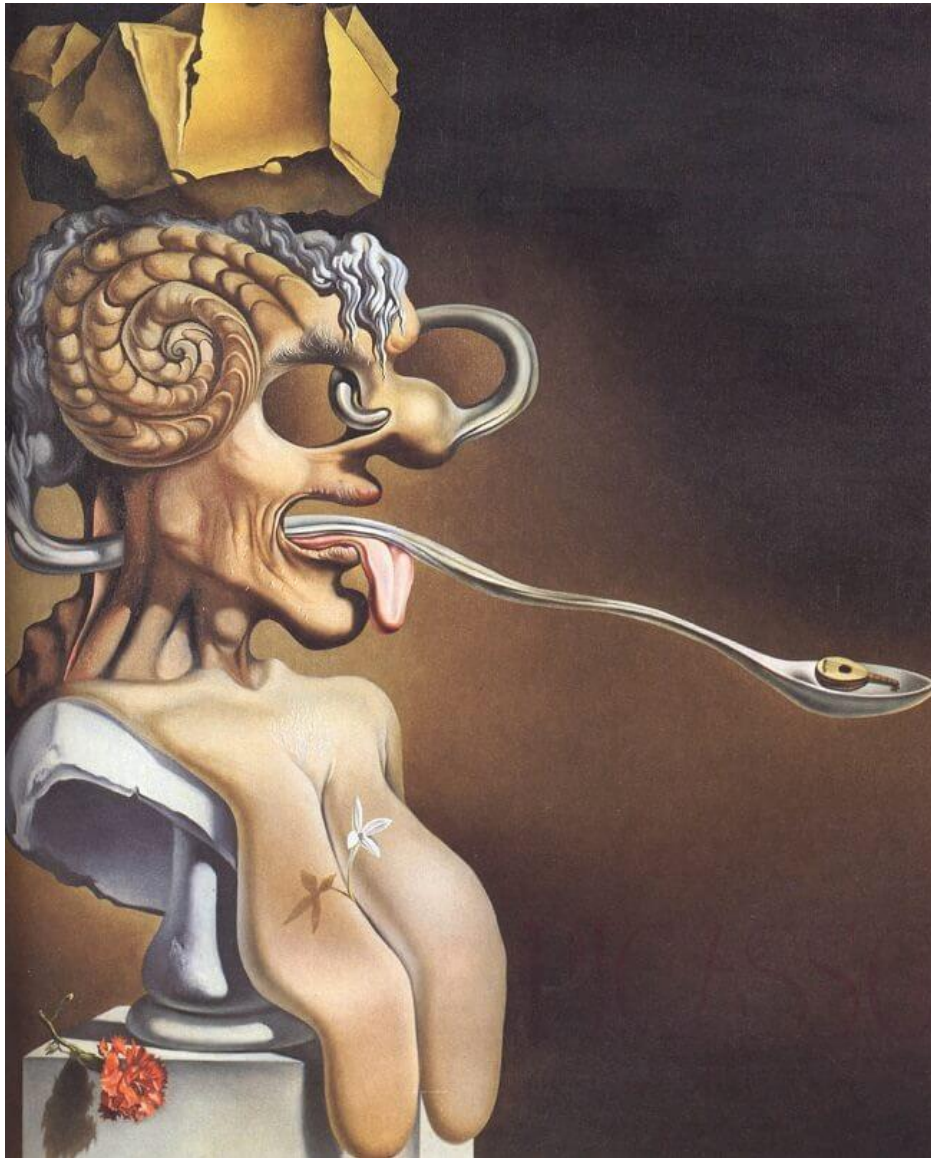
Slikar, svjestan toga, okrenuo je situaciju korak dalje i uključio osjetila požude u svoje djelo, stoga konj u ovom djelu predočava seksualni nagon. Slon koji se nalazi iza konja nosi zlatni pijedestal na leđima i ženu koja ga mami na seksualne želje. Ta žena je ujedno i predmet požude. Ovdje Dali vjerojatno kritizira religiju. Gola tijela u vjerskom hramu su kritika protiv korupcije.

(<https://onedio.co/content/6-masterpieces-of-dali-and-their-meanings-13153>, 25.07.2020.)

4.6.3. Portret Picassa 1947.

Salvador Dali gotovo nikad nije stvarao portrete drugih umjetnika. Iznimke su vrlo male, a jedna takva iznimka je portret Picassa, koji je nastao 1947. godine. Odnos dvoje umjetnika bio je neobičan, a svaki od njih smatrao se apsolutnim genijem. Dali je nastojao biti na istoj razini s Picassom; slao mu je razglednice i telegrame, dok je Picasso, s druge strane, sve Dalijeve pokušaje smatrao samo „reklamnim trikovima“. Nikad ga nije spominjao, nije odgovarao na njegove poruke, na kraju čak nije ni komentirao poznat Dalijev portret. Ovaj portret je mješavina sarkazma, izrugivanja i bahatosti. Sve Dalijeve slike duboko su simbolične, a "Portret" nije iznimka. Zajedno s veličanstvenošću i arogantnošću, odaje počast Picassovu intelektu, kao i njegovoj sentimentalnosti. Slika datira iz vremena kada je Dali živio u Americi. Izložena je u New Yorku 1947-48. godine. Portreti Dalija zapravo ne pokazuju točan fizički izgled osobe, nego su portreti zapravo umjetnikovo viđenje te osobe.

(<https://en.opisanie-kartin.com/description-of-the-painting-by-salvador-dali-portrait-of-picasso/> , 28.08.2020.)

Slika 13. Portret Picassa. Ulje na platnu, 1947.

(<https://www.dalipaintings.com/images/paintings/portrait-of-picasso.jpg>,28.07.2020.)

"Prema Daliju, Picasso se nije bavio ljepotom, nego ružnoćom. Ova slika prikazuje izdaju njegovog intelektualizma što ju je počinio sam mozak, koji mu izlazi kroz nos, pretvarajući se u žlicu u kojoj se sve sakuplja." (Neret, 2006:59)

4.6.4. Djevojka koja stoji na prozoru 1925.

Slika 14. Djevojka koja stoji na prozoru. Ulje na platnu, 1925.

https://emad.pgsri.hr/rad/wp-content/uploads/photo-gallery/stvaralastvo/salvador-dali-woman-at-the-window-muchacha-en-la-ventana-1333532772_b.jpg, 01.08.2020.)

Na prvi pogled ova slika ne odaje osebnog umjetnika nadrealizma. Toliko jednostavna više spada pod realizam i nema tipične nadrealističke simbole koje smo navikli pronalaziti u Dalijevim djelima. Djevojka na prozoru slika je tamnokose žene koja stoji naslonjena na rub prozora, dok gleda u uvalu koja se proteže u daljinu.

Krajolik iza prozora je Cadaques, mjesto gdje je Dali ljetovao. Centar slike je žena, a ne ono što ona promatra. Haljina joj je minimizirana i čedna. Ta žena je Ana Maria, njegova mlađa sestra. Umjetnik je bio vezan za svoju sestru, posebno nakon smrti njihove majke. Ana Maria bila je njegov jedini ženski model, dok je Gala nije zamijenila 1929. godine.

(<https://artanddesigninspiration.com/classic-salvador-dali-figure-at-the-window/>, 01.08.2020.)

4.6.5. Goruća žirafa 1937.

Slika 15. Goruća žirafa. Ulje na drvu, 1937.

(<https://musartboutique.com/wp-content/uploads/2018/01/The-Burning-Giraffe-Salvador-Dali.jpg>.03.08.2020.)

Djelo datira iz 1937. godine kada je Dali imao 34 godine. Naslikana je u Španjolskoj, prije Dalijeva putovanja u Ameriku, početkom četrdesetih godina. Oni koji prvi put dolaze u doticaj s Dalijevim djelima, i to najčešće putem umjetničkih knjiga, kataloga i internetskih stranica, vrlo često ostanu zapanjeni kad otkriju kako su stvarna djela puno manja nego što su zamišljali. Goruća žirafa jedan je od takvih primjera. Dimenzije slike su 35cm x 27cm, i trenutno se nalazi u muzeju "Kunstmuseum" u Švicarskoj. 1937. godine Španjolska je bila pogođena teškim građanskim ratom i smatra se da slika predstavlja nesigurnost koju je umjetnik osjećao u vezi s tim sukobom. Slika je puna raznih skrivenih motiva koji nose određenu simboliku, a takve motive često nalazimo u slikarovim djelima.

Zanimljivo je kako naslov slike glasi "Goruća žirafa", a žirafa se nalazi tek neprimjetno iza dva ženska lika, na stražnjoj strani slike. Slikar je često u svojim djelima isticao žene kroz razne motive. Ovdje su dvije glavne figure očito ženskog spola, ali izgledaju u gotovo skeletnom obliku. Čini se kako im se koža guli, te to otkriva što se nalazi skriveno ispod nje. Likovi se nalaze udaljeni jedan od drugog i od ostatka slike u pejzažu snova koji je umjetnik stvorio izuzetnom uporabom boja. Likovi su bez lica, bez vida ili sluha, ali lik u prvom planu poseže za nečim, možda za položajem koji su žene zauzele na svom putu prema jednakosti. Ladica koja se otvara iz grudnog koša, zajedno sa sedam malih latica u lijevoj nozi, vraća nas natrag do Freuda i tajnih latica u ljudskoj psihi koje se mogu otvoriti samo psihoanalizom.

(<https://www.wikiart.org/en/salvador-dali/flaming-giraffe>,03.08.2020.)

5. POSTOJANOST PAMĆENJA

Slika 16. Postojanost pamćenje. Ulje na platnu, 1931.

(https://www.reproduction-gallery.com/catalogue/uploads/1522662218_large-image_dali-persistence-of-memory-lq.jpg?is_thumbnail=yes, 10.08.2020.)

Djelo "Postojanost pamćenja" nastalo je 1931. godine i smatra se kao simbol i kruna Dalijeve rada. Slika je vrlo malih dimenzija 24,1 x 33cm, a rađena je tehnikom ulje na platnu i izložena je u Muzeju moderne umjetnosti u New Yorku (MoMA). Za autora ovog djela znamo kako je bio vrlo osebujnog karaktera, neobičnog stila, misli i stava. Salvador je svoje mišljenje izražavao putem djela, ali ih nikada nije komentirao. Želio je da osoba koja promatra njegovo djelo zaviri u svoju maštu i psihu, stoga ovo djelo nije lako analizirati i doći do zaključka što je bila umjetniku inspiracija i smisao ove najpoznatije slike nadrealizma. Glavnu ulogu slike imaju satovi koji se tope.

Sam slikar komentirao je kako je ideju za takve topljive satove dobio dok je promatrao sir. Na slici se nalaze četiri sata u pustinjском krajoliku koji nisu u svojoj realnoj formi, već presavijeni. Zašto su satovi glavni motiv ove slike i koja je njihova pouka? Možda upravo snovi.

5.1. Analiza djela

Naglasak djela su četiri sata koji se tope i nalaze se razbacani po cijeloj slici. Slika nosi snažan osjećaj pokreta. Satovi koji se tope stvaraju optičku iluziju, ostavljajući gledatelju dojam kao da se zapravo topi metal. Kolonija mrava na brončanom satu također stvara osjećaj pokreta dok se raspršuju po njegovoj površini. Napukle i raspadnute planine također doprinose osjećaju pokreta, dok voda i bijeli lik ostaju potpuno mirni. Korištenje sjena na slici stvara snažan kontrast između izvora svjetlosti i tame. Kontrast stvara trodimenzionalnu iluziju, dajući slici prepoznatljiva obilježja. Slici nedostaje određeni uzorak ili motiv, a jedini ponavljajući predmet su džepni satovi. Džepni satovi djeluju smiješno, veliko i iskrivljeno u svakom smjeru, dok je drvo koje drži srebrni sat slične veličine kao džepni sat. Sveopći dojam dok promatramo ovu sliku donosi pomiješane emocije. Čini se da postojanost pamćenja ima tamniji utjecaj na ljude zbog svog stila i skrivene poruke, gledatelji djelo ne doživljavaju veselo, već zabrinuto i uznemirujuće.

(<https://www.ukessays.com/essays/arts/salvador-dails-the-persistence-of-memory-analysis-art-essay.php>, 10.08.2020.)

Poruka koju Dali pokušava proširiti jest da je život ubrzan i prepun izbora koji ponekad donose nepovoljne ishode, ali bez obzira na te odluke idemo dalje. Satovi su samo prvi koraci u pravom značenju slike. Srebrni sat na drvetu simbolizira vrijeme koje je nedavno prošlo. Zlatni sat simbolizira najbolje godine života koje polako bježe. Zatvoreni brončani sat s mravima mogao bi simbolizirati vrijeme u kojem je umjetnik želio krenuti dalje i zaboraviti prošlost. Sat na vrhu bijele figure simbolizira mjesto na kojem trenutno boravi i koje pokušava preživjeti. Šljunak naslikan na suprotnim stranama platna simbolizira razdvojene ljubavnike.

Pukotine u planinama prepreke su s kojima se čovjek suočava prije nego što uspije doći do stabilne životne točke i pronaći sreću. Podignuta plava platforma straga simbolizira put ka višoj kvaliteti života, dok mrtvo drvo pokazuje smrtnost i da ništa ne živi vječno. Ovaj dio definira nadrealizam, razbijajući mnoge norme koje su umjetnici i kritičari prethodno usvojili. Sama slika puno odražava Salvadora Dalija i način na koji je gledao na život. Njegov umjetnički stil zaista je nevjerojatan. Njegova upotreba boja stvara trodimenzionalni osjećaj koji nikada prije nije bio viđen. (<https://legomenon.com/salvador-dali-persistence-of-memory-melting-clocks-meaning.html>, 10.08.2020.)

5.2. Snovi i Postojanost pamćenja

Postojanost pamćenja vjerojatno prikazuje stanje snova. Satovi koji se tope i gube svoju formu simboliziraju nestabilan protok vremena. U snovima zaista vrijeme drugačije teče za razliku od realnog vremena. Tijekom dana u budnom stanju možemo kontrolirati tok vremena prateći ga putem satova, ali u snovima to je drugačije, ondje nemamo kontrolu nad vremenom. U snovima koji traju svega nekoliko minuta možemo doslovno proživjeti nekoliko godina. Iskrivljeni satovi nemaju snage u svijetu snova i zbog toga se tope. U djelu Salvador Dali ilustrira koliko je naš normalni koncept vremena beskoristan, nebitan unutar stanja snova. U svakodnevnom životu uvijek smo užurbani i zauzeti, pokušavajući svoj posao i obveze obaviti na vrijeme. Mnogi znanstvenici umjetnosti raspravljaju o tome jesu li to satovi ili su zapravo džepni satovi, koji su bili vrlo popularni 1920-ih i 30-ih. Nadrealisti su znali ismijavati stvari koje je srednja klasa smatrala vrlo važnim, a to uključuje i važnost koju su pridavali stvarima poput džepnih satova. Na kraju možemo zaključiti da je nadrealizam Daliju omogućio stavljanje običnih predmeta u nerealan kontekst, bilo da se radi o satovima nalik siru koji se tope na suncu ili slonovima izduženih udova koji na leđima nose nerealno teške predmete.

Salvador Dali bio je stilski nadrealistički umjetnik koji je stavljao simboliku u većinu svojih slika kroz svoju dugu i istaknutu karijeru. Vjeruje se da se satovi odnosi na Einsteinovu teoriju o tome da je vrijeme relativno, a ne fiksno.

5.3. Dezintegracija postojanosti pamćenja

Slika "Dezintegracija postojanosti pamćenja" nastavak je na već spomenutu najpoznatiju Dalijevu sliku. Obje slike imaju slična glavna obilježja, ali druga slika prikazuje original u stanju raspadanja, kao što je i sam naslov otkriva. Ovo djelo naslikano je 20 godina nakon prve verzije, odnosno 1954. godine.

Slika 17. Dezintegracija postojanosti pamćenja. Ulje na platnu, 1954.

(<https://savrsena.com/wp-content/uploads/2015/07/Salvador-Dali.png>, 14.18.2020.)

Na novoj slici satovi su ponovno u centru zbivanja, ali se smisao slike drastično promijenio. Izvorni, pustinjaški krajolik postao je poplavljen vodom, iako se atmosfera čini relativno mirna, ovdje se zapravo odvija puno aktivnosti. Aktivnost koja se odvija ispod površine vode odraz je nekih novih ideja koje je Dali naučio tijekom pokreta nadrealizma, kao i promjena u društvu uslijed svjetskog rata.

Elementi poput rascijepane masline i neobičnih oblika, međusobno su povezani. Stablo masline simbol je mira, koje se očito lomi u odnosu na oblike koji predstavljaju rakete. U vrijeme ove slike trajao je tzv. 'hladni rat', poznat po strahu od atomskih bombi koje bi mogle prouzročiti kraj svijeta ili uništenje društva. Ovom se slikom podrazumijeva Dalijev gubitak interesa za nadrealizam, jer je to slom njegovog najpoznatijeg djela Postojanosti pamćenja, nastalog na vrhuncu pokreta i njegove slave. Unatoč tome što se Dali odvojio od nadrealizma ovom slikom, zauvijek će biti povezan s njim zbog svojih upečatljivih i kulturnih slika koje su ujedno i simbol nadrealizma. Kad netko izgovori riječ 'nadrealizam', prva asocijacija je mašta, snovi i Salvador Dali. Stoga, koliko god umjetnik u tom trenutku bježao od nadrealizma, on će zauvijek ostati zapamćen kao najpoznatiji nadrealist svog vremena jer njegova djela govore i žive za njega.

(<http://salvadoraliprints.org/disintegration-of-the-persistence-of-memory/>,14.08.2020.)

6. NADREALIZAM U RADU S DJECOM

Ova aktivnost bila je planirana za ožujak, međutim zbog pandemije aktivnost nije bilo moguće održati. Stoga se prilaže priprema aktivnosti kao primjer kako je trebalo izgledati.

Nadrealizam u radu s djecom nam uvelike može koristiti za razvoj dječje kreativnosti. Djeca su od svoje najranije dobi sklona mašti, igri i podsvjesnoj iskrenoj reakciji. Poput automatizma koji je bio metoda nadrealizma, djeca izražavaju svoje misli jer nemaju prečicu poput odraslih ljudi prije nego nešto učine ili izgovore. U predškolskoj dobi djeca su najkreativnija, stoga baš u toj najranijoj dobi trebamo razvijati njihovu kreativnost i maštu, naprosto, pustiti ih da se sami izraze na svoj način pomoću našeg poticaja i vodstva. Kako je već navedeno, nadrealizam se može koristiti u radu s predškolskom djecom svih uzrasta i dobnih skupina, samo je bitna prilagodba aktivnosti.

6.1. Primjer aktivnosti

MOTIV: vizualni – Neobično biće

LIKOVNO PODRUČJE RADA: Slikarska tehnika (izrezivanje i lijepljenje kolaža)

LIKOVNA TEHNIKA: Kolaž, časopis

MATERIJALI: Škare, ljepilo, bijeli papir, kolaž (fotografije lica ljudi i životinja)

LIKOVNI PROBLEM: Rekompozicija

CILJ: Razvoj mašte, kreativnosti, stvaranja i percipiranja, te razvijanje interesa za likovnu umjetnost

OBLICI RADA: Frontalni (razgovor), individualni

METODE RADA: Metoda razgovora, metoda realizacije, metoda analitičkog promatranja

Zamišljeni tijek aktivnosti

UVODNI DIO: U uvodom dijelu aktivnost započinjem pričom o neobičnom biću. To biće nalazi se u svijetu mašte, neobičnog je izgleda i u svakoj mašti je drugačije. Kako bih djeci lakše predočila maštu, objasnit ću im da je mašta slična snu. Ponekad sanjamo bića, stvari i događaje koji zapravo ne postoje. Za primjer ću djeci pokazati nekoliko slika neobičnih bića iz svijeta likovne umjetnosti (npr. Slon Celebes) i zatim ih upitati kako oni zamišljaju neobično biće. Pomoću slika iz raznih časopisa detaljno ću im pojasniti dijelove tijela ljudi i životinja te gdje se nalazi glava, vrat, trup, ruke i noge. Pojasnit ću im kako neobično biće može imati razne dijelove tijela, npr. oči mogu biti ljudske, nos od slona i tijelo ribe.

GLAVNI DIO:

Ponudit ću djeci materijale (škare, ljepilo, časopise, fotografije i papir) i prema njihovom interesu i mašti oni će se likovno izraziti. Dok oni rade, obilazit ću stolove i pratiti njihov rad. Djecu ću pustiti da rade (izrezuju i lijepe) koliko im bude potrebno, bez prekidanja aktivnosti.

ZAVRŠNI DIO :

Kad neko dijete bude gotovo, analizirat ćemo skupa rad tako da ću postavljati pitanja: "Kako se zove tvoje neobično biće?" , "Što ti se najviše sviđa na njemu?", "Gdje živi?" I tako ću individualno ići od djeteta do djeteta, s obzirom na to kako budu gotovi.

ZAKLJUČAK

Nadrealizam je bio kulturno-umjetnički pokret dvadesetog stoljeća, koji je ostavio traga na raznim područjima, a posebice na umjetnosti. Vođa pokreta bio je književnik Andre Breton, koji je kasnije okupio grupu nadrealista. Nadrealisti su bili fascinirani Freudovom psihoanalizom i tumačenjem snova. Inspiraciju za svoja djela nalazili su duboko u svojoj podsvijesti, a neki od njih čak su smatrali kako ih takvo umjetničko izražavanje iscjeljuje od trauma koje su zadobili tijekom života. Djela nadrealista više otkrivaju o osobi koja ih promatra, nego o njenom autoru. Možemo reći kako je nadrealizam uistinu omogućio umjetnicima da izraze svoje snove i svoju podsvijest kroz umjetnost.

Ni poznati umjetnik Salvador Dali nije bježao od snova i nestvarnog. Njegova djela prožeta su simbolima, fantazijom, spojem stvarnih predmeta u nerealnom okruženju. Slika Postojanost pamćenja njegovo je najpoznatije djelo. Slika dovodi u pitanje pojam vremena u snu i na javi. 'Koliko je vrijeme uistinu prolazno i što je zapravo vrijeme?', pitanja su koja se svatko od nas može upitati dok promatra slavno djelo. To je zapravo i bio cilj Dalija. On nikad nije analizirao svoja djela i isticao njihovo značenje; njegov cilj je bio da gledatelj zaviri u skriveni dio svog uma.

Iako je nadrealizam ozbiljna i složena tema, odgojitelji trebaju naći način kako je približiti djeci. Nadrealisti su koristili različite tehnike kako bi izrazili svoju maštu, baš poput djece koja se spontano izražavaju. Dijete pomoću mašte uči, igra i razvija se, a u predškolskoj dobi mašta je na vrhuncu. Mašta je usko vezana s kreativnošću, a kreativnost trebamo razvijati kod djece od njihove najranije dobi.

Nadrealizam nas je naučio kako zaviriti u svoj um, stoga prodrimo u najdublju ladicu i pronađimo kreativnost.

LITERATURA

1. Arnason H.H. (2009.) Povijest moderne umjetnosti, Stanek, Varaždin.
2. Dali S. / prijevod: Gerić V. (2010.) Dnevnik Genija, Šareni dućan, Koprivnica.
3. Dali S. / prijevod: Držanić, Mrkonjić, Weitner (2008.) Salvador Dali, Galerija Mona Lisa, Zagreb
4. Davies, Penelope J. E. / prijevod: Škarić O., Kulenović S. (2008.) Jansonova povijest umjetnosti, Stanek, Varaždin
5. Harris N. (1998.) Dali: Život i djelo, Mozaik knjiga, Zagreb.
6. Janson A., Janson H. (2003.) Povijest umjetnosti, Stanek, Varaždin.
7. Lucie-Smith E. / prijevod Šafran J. (2003.) Vizualne umjetnosti dvadesetog stoljeća, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb.
8. Neret G. (2006.) Salvador Dali: 1904.- 1989., Europapress holding, Zagreb.
9. Solar M. (2003.) Povijest svjetske književnosti, Golden marketing, Zagreb.
10. Žmegač V. (2014.) Strast i konstruktivizam. Matica hrvatska, Zagreb.

Mrežne stranice:

1. <http://nadrealizam.rs/rs/umetnici/andre-breton-biografija>, (08.05.2020.)
2. <https://hrcak.srce.hr/237512>, (08.05.2020.)
3. <https://www.retonetcie.canalblog.com>, (15.05.2020.)
4. <http://emad.pgski.hr/rad/tag/podsvjest?print=pdf-page>, (02.06.2020.)
5. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=42748>, (15.06.2020.)
6. www.max-ernst.com, (17.06.2020.)
7. <https://www.max-ernst.com/the-elephant-celebes.jsp>, (17.06.2020.)
8. <https://www.joan-miro.net/>, (22.06.2020.)
9. <https://www.wikiart.org/en/joan-miro>, (22.06.2020.)
10. <https://www.theartstory.org/artist/ernst-max/artworks/#pnt>, (25.06.2020.)
11. <https://www.renemagritte.org/>, (27.06.2020.)
12. <http://www.pablocicasso.net/surrealism-period/>, (01.07.2020)
13. <https://www.pablocicasso.org/three-dancers.jsp>, (01.07.2020)
14. <https://focusonpicasso.com/product/quernica/>, (05.07.2020.)
15. <https://www.pablocicasso.org/quernica.jsp>, (07.07.2020.)

16. <https://www.britannica.com/biography/Salvador-Dali>, (10.07.2020.)
17. <https://www.dalipaintings.com/biography.jsp>, (12.07.2020.)
18. <https://www.salvador-dali.org/en/dali/>, (15.07.2020.)
19. <https://www.dailyartmagazine.com/dali-gala-great-love-story/>, (17.07.2020.)
20. <http://www.openculture.com/2020/01/when-salvador-dali-met-sigmund-freud-1938.html>, (20.07.2020.)
21. <https://www.thedaliuniverse.com/en/news-dali-and-freud>, (20.07.2020.)
22. <http://www.openculture.com/2020/01/when-salvador-dali-met-sigmund-freud-1938.html>, (20.07.2020.)
23. <https://www.dalipaintings.com/swans-reflecting-elephants.jsp>, (23.07.2020.)
24. <https://onedio.co/content/6-masterpieces-of-dali-and-their-meanings-13153>, (25.07.2020.)
25. <https://en.opisanie-kartin.com/description-of-the-painting-by-salvador-dali-portrait-of-picasso/>, (28.08.2020.)
26. <https://www.wikiart.org/en/salvador-dali/flaming-giraffe>, (03.08.2020.)
27. <https://www.ukessays.com/essays/arts/salvador-dails-the-persistence-of-memory-analysis-art-essay.php>, (10.08.2020.)
28. <https://legomenon.com/salvador-dali-persistence-of-memory-melting-clocks-meaning.html>, (10.08.2020.)
29. <http://salvadoraliprints.org/disintegration-of-the-persistence-of-memory/>, (14.08.2020.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Glava s tri dosadna objekta

<https://artandseek.org/calendar/images/events/90627.1.jpg?v=1532713068>,

20.06.2020.

Slika 2. Slon Celebes

<https://images-na.ssl-images-amazon.com/images/I/511EALR2DdL.AC.jpg>,

17.06.2020.

Slika 3. Zid Mjeseca

<https://sites.psu.edu/theartroom/wp-content/uploads/sites/26021/2015/04/miro22.jpg>,

22.06.2020.

Slika 4. Zid Sunca

<https://hemmahoshilde.files.wordpress.com/2018/02/joanmiro6.jpg?w=745&h=281>,

22.06.2020.

Slika 5. Bitka riba

<https://i.pinimg.com/600x315/e4/54/c8/e454c8c83b312781acd0c31ab0a5b83a.jpg>,

25.06.2020.

Slika 6. Izdaja

<https://thisaveragemoi.files.wordpress.com/2014/11/renc3a9-magritte-la-trahison-des-images-1929-la-county-museum-of-art.jpg>, 10.09.2020

Slika 7. Portret mog oca

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/b/ba/Portrait_of_My_Father.jpg,

10.09.2020.

Slika 8. Gala i Dali

http://emad.pgsri.hr/rad/wp-content/uploads/2015/03/Venette-Waste_Coppia-Amore_Salvador-Dali_Gala.jpg, 04.07.2020.

Slika 9. Salvador Dali i Gala

<https://dam-13749.kxcdn.com/wp-content/uploads/2017/02/f016f3df4ae7943ae49db871245e90eb.jpg>, 19.07.2020.

Slika 10. Metamorfoza Narcisa

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/en/2/21/Metamorphosis_of_Narcissus.jpg,

20.07.2020.

Slika 11. Labudovi koji reflektiraju slonove

https://puntomarinero.com/images/picture-of-salvador-dali-elephants_2.jpg,

23.07.2020

Slika 12. Iskušenje Sv. Antuna

<https://i.pinimg.com/originals/a4/da/d3/a4dad3ba556809e7888356a7acc2abaa.jpg>,

25.07.2020.

Slika 13. Portret Picassa

<https://www.dalipaintings.com/images/paintings/portrait-of-picasso.jpg>, 28.07.2020.

Slika 14. Djevojka koja stoji na prozoru

https://emad.pgsri.hr/rad/wp-content/uploads/photo-gallery/stvaralastvo/salvador-dali-woman-at-the-window-muchacha-en-la-ventana-1333532772_b.jpg, 01.08.2020.

Slika 15. Goruća žirafa

<https://musartboutique.com/wp-content/uploads/2018/01/The-Burning-Giraffe-Salvador-Dali.jpg>, 03.08.2020.

Slika 16. Postojanost pamćenja

https://www.reproduction-gallery.com/catalogue/uploads/1522662218_large-image_dali-persistence-of-memory-lg.jpg?is_thumbnail=yes, 10.08.2020.

Slika 17. Dezintegracija postojanosti pamćenja

<https://savrsena.com/wp-content/uploads/2015/07/Salvador-Dali.png>, 14.18.2020.

SAŽETAK

Nadrealizam je kulturno-umjetnički pokret nastao u Parizu 1924. godine. Začetnik pokreta bio je Andre Breton. Nadrealisti su koristili razne tehnike kako bi izrazili svoju podsvijest i snove. U njihovim djelima možemo vidjeti spoj nespojivog. Nadrealisti su bili zadivljeni Sigmundom Freudom, koji je nadrealizmu pridonio svojim istraživanjima podsvjesnog dijela uma i tumačenjem snova. Slika Postojanost pamćenja jedna je od najpoznatijih slika nadrealizma. Na slici se nalaze neobični satovi koji se tope, te dovode u pitanje stvarni protok vremena i njegovu važnost. Djelo je naslikao Salvador Dali, koji je ostao zapamćen zbog svog bizarnog životnog stila, ali i upečatljivih djela kojih je tijekom života napravio preko 1500. Iako je nadrealizam složen umjetnički pokret, odgajatelji trebaju naći način kako ga približiti djeci. Nadrealisti su imali neograničenu maštu poput djece, a što su zapravo djeca nego mali umjetnici.

Ključne riječi: nadrealizam, Postojanost pamćenja, umjetnici, podsvijest, mašta, djeca

SUMMARY

Surrealism is cultural movement developed in Paris 2014. Founder of movement was Andre Breton. In art, movement used to visualize unconscious thoughts. Surrealists were amazed by Sigmund Freud's work. His research about unsonscious thoughts and dream analisys contributed to Surrealism. Salvador Dali is know for his bizzare lifestyle but also memorable works. He made more then 1500 works. The Persistence of Memory is one of the most iconic and recognizable paintings of Surrealism. Although Surrealism is complexed cultural movement, educators need to find out the way how to approach children. Surrealists had unlimited imagination just like children.

Key words: Surrealism, The Persistence of Memory, artists, subconscious, imagination, children